

ПЕТРО ФРАНКО: ДО ДжЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Наталя ТИХОЛОЗ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, Львів, 79044, Україна
e-mail: ntycholoz@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-3968-9162>*

У статті йдеться про дитинство та юнацькі роки наймолодшого сина Івана Франка – Петра Франка. На матеріалі епістолярних, мемуарних та архівних джерел з'ясовано головні чинники, що впливали на формування його творчої особистості. Ким тільки Петро Франко не був за своє коротке, передчасно обірване життя: ученим-хіміком, спортсменом, пластуном, січовим стрільцем і сотником УГА, авіатором, видавцем, письменником, педагогом, винахідником, депутатом, директором музею. Та насамперед був він людиною честі, людиною діла та сильної волі. Петро, хоч і був наймолодшим з братів Франків, але ні в чому не хотів від них відставати: любив долати перешкоди, поборювати небезпеки, досягати нові вершини. Розглянуто анамнез дитячих хвороб Петра Франка, родинні мандрівки, зростання і подолання підліткової кризи, формування перших зацікавлень, пов'язаних зі спортом, пластовим рухом, збиранням фольклору та допомогою батькові. Виокремлено головні риси його психологічного портрета (допитливість, рухливість, витривалість, наполегливість, талант до вивчення мов), з'ясовано перші зацікавлення (хобі), мотивації, перешкоди та комплекси, що вплинули на становлення його особистості, змальовано родинну атмосферу, у якій формувалася Петро (батьківські, материнські, братерсько-сестринські взаємини у сім'ї Франків). Уперше встановлено імена хрещених батьків Петра Франка, уточнено дати його життєпису.

Ключові слова: літературна династія, листування, чинники, мандрівки, Пласт, спорт, психологічний портрет, творча особистість, діти Івана Франка, фольклорно-етнографічні студії.

У дитинстві він був ще той непосида.

Його цікавило усе довкола. Він намагався бути скрізь. Часто падав, піднімався і біг далі. Любив долати труднощі, випробовувати себе і світ на міцність. Невимовно любив життя, у всіх його проявах. Відчував драйв від спускання на дарабах по Черемошу, круто грав у футбол, допомагав людям, жартував, творив. А ще, як і його батько, завжди прагнув “обняти цілий круг людських інтересів” і “не лишитись чужим у жаднім такім питанні, що складається на зміст людського життя” [10, т. 31; с. 309].

Був ученим-хіміком, спортсменом, пластуном, січовим стрільцем і сотником УГА,

авіатором, видавцем, письменником, педагогом, винахідником, депутатом, директором музею...

Ким він тільки не був за своє коротке, передчасно обірване життя. Бо ж ці характеристики з його досьє можна було б далі продовжувати...

Якщо коротко, то був він людиною честі, людиною діла та сильної волі.

Таким був Петро Франко...

Був він сином Івана Франка. І цей факт дає можливість докладно відстежити етапи становлення Петра Франка як особистості від раннього дитинства, відчуті родинну атмосферу у конкретних життєвих ситуаціях, які впливали на дитину, що зростала у середовищі творчої династії. Проте усе за порядком...

У листі до Михайла Драгоманова від 28 липня 1890 року Іван Франко сповістив: “У мене вродився третій син, прозвали ми його Петром. Жінка здорова, живе на селі з дітьми” [10, т. 49, с. 259]. Наймолодшого сина, що з’явився на світ, як і його батько, у с. Нагуєвичах, 28 червня 1890 року у часі Петрівського посту напередодні святого Петра (що за церковним календарем відзначається 29 червня), назвали Петром [22]. У сім’ї ж його часто кликали “Петрусем”, “Петруньом”, “Петруськом”, “Петруньком”. Мати ж іноді називала його на російській манер – “Петею” або “Петрушкою”. Був маминим пестунчиком та улюбленцем. Невипадково був так зовні на неї схожий. Це був час, коли сім’я Франків мешкала у Львові на вул. Зиблікевича, 10 (нині це місце між вул. Івана Франка, 32 та вул. Саксаганського, 13), а влітку часто усі виїздили до Нагуєвич.

Прийняла новонародженого хлопчика акушерка Людвика Лопушанська. Охрещено Петра у православній вірі у віці 6 років разом із молодшою сестрою Анною. Акт хрещення відбувся вдома 3/15 листопада 1896 року (Франки тоді мешкали на вул. Крижовій, 12). Хресними батьками були “Микола Вороний, академік у Львові яко заступник господина Невастюка і госпожа Юсіфа Олеськова”. Хрестив молодших дітей той самий священник, що і старших, Андрія і Тараса, – о. Емануїл-Ананій Воробкевич, православний душпастир Свято-Троїцької церкви у Львові.

Хлопчик ріс надзвичайно рухливим, непосидючим, збиточним і допитливим. У листі від 20 жовтня 1892 року Ольга Франко повідомляла чоловікові, який у той час здобував докторат у Відні: “Петрушка кинув колодку і збив скло в шафі, що-сь недавно купив у жида. Збив горнятко, мисочку. Вообщє, проявляє буйство, не знаю, що й робити, що придумати, де б вони [діти. – *Н. Т.*] могли зужитковувати свою силу: чи гімнастику, чи кольця купити, а то страшенно б’ються, на хвилику не можна їх лишити. Усі подряпані ходять, як би мали діло з котами” [15, с. 178].

У лютому 1893 року дружина знайомила письменника з наступними витівками синів: “... найб[ільше] шкоди роблять тепер хлопці на кріслах, майже всі попродирявили” [15, с. 190]. Тож наймолодший Петро зростав у органічній і нерозривній комунікації зі своїми старшими братами Андрієм і Тарасом, а згодом – і молодшою сестричкою Анною. “Всі разом шумлять, стучать, кричать, так що наравду учитися дома ти і не міркуй...”, – сповіщала дружина у листі до І. Франка від 7 листопада 1892 року [15, с. 184]. І справді, знателюбні Франчата завзято пізнавали світ, перевіряли його на смак і дотик, невпинно випробовували на міцність. І в усіх цих когнітивних процесах

молодший Петро не відставав від своїх старших братів. Загалом з раннього віку хлопчик вирізнявся кипучою енергією, активністю та позитивним життєставленням. “Від малої дитини був надзвичайно цікавий до всього, дуже рухливий, войовничий і великий псотник [пустун, бешкетник. – *Н. Т.*]”, – згадувала про брата Анна Франко [14, с. 93]. Мабуть, саме через оці риси свого характеру і ставалося так, що як писала у листі до чоловіка Ольга Франко від 7 листопада 1892 року, Петрусь “часто падає” [15, с. 184]. А поза тим її чуйне материнське серце не дозволяло його карати: “Петрушку я дуже багато спускаю, і через то він страшенний розбишака. Але б я не хотіла его дуже кремновати, а розум прийде з літами...” (лист до Івана Франка у лютому 1893 року) [15, с. 190].

Дитинство Петра минало у тісному зв’язку з природою. Своє друге літо він провів на Волині у с. Колодяжному, відпочиваючи разом зі сім’єю з 30 травня до 5 вересня 1891 року у гостинному домі Косачів (сам Іван Франко пробув у Колодяжному лише тиждень – з 30 травня до 6 червня 1891 року). Свіже лісове повітря та цікаве довкілля приносило тоді дітям масу насолоди, так що дружина з неприхованою радістю сповіщала Івана Франка у листі від 1 червня 1891 року, що діти “і до ставка люблять ходити, і на ягоди, і до будки, де машина йде, взагалі багато мають приємностей і навіть трошки поправились. Петруска уже привик до няні й навіть більш до неї обертається, ніж до мене” [16, с. 178].

Щоправда, тоді-таки у Колодяжному у річному віці малий Петрусь вразив усіх “необикновенной художой ножек и ручек” [16, с. 188]. До того ж, попри рекреаційний чар Полісся, захворів на дифтерію, чим неабияк налякав своїх батьків та господиню дому Олену Пчілку. 15 серпня 1891 року Ольга Франко схвильовано писала чоловікові з Колодяжного: “...хотілось би їхати скоріше, бо Петрусь раз у раз слабує. Возила-м до лікаря, трохи перестав ляксувати [мати пронос. – *Н. Т.*], а тепер знову теж саме” [16, с. 183]. Стан малого Петруся мимоволі нагадав Ользі Петрівні Косач хворобливість її доньки Лариси на першому році життя, так що вона у листі (б. д., орієнтовно – жовтень 1892 року) до подружжя Франків відверто зізналася: “Одно мене журило, се здоров’є Петруся. Скажу Вам по правді, дуже я боялася, щоб він не помер у нас, замість того, щоб поправитись; думаю й тепер, що лиш якимось чудом zostався він живим!” [2, с. 374]. Очевидно, Ольга Косач усе-таки, дещо згустила фарби, запідозривши, що наймолодший Франків син захворів на сухоти. Одначе її побоювання можна зрозуміти і виправдати, особливо зважаючи на її сумний материнський досвід, пов’язаний із невиліковною хворобою Лесі Українки. У випадку ж із Петром Франком усе виявилось не так страшно. “Його оглянув лікар і запевняв нас, – писав Іван Франко 30 вересня 1891 року у листі до Олени Пчілки, – що ніяких сухіт у нього нема ані признаки, а е невеличка англійська болізн [рахіт, нестача вітаміну D. – *Н. Т.*] і звичайні припадки, якими боліють діти, коли у них ріжуться зуби” [10, т. 49, с. 299]. Очевидно, далось визнаки і те, що Ольга Франко швидко відлучила малюка від грудей.

Загалом імунітет Петра вироблявся у тісній взаємодії з іншими членами сім’ї. “У мене страшенний клопіт, – скаржилася Іванові Франкові дружина 27 січня 1893 року – Андруник встав, а лягли Тарас і Петрусь, нудять страшенно, в ночі не сплю, голова кружиться” [15, с. 187]. Тоді, у січні 1893 року, Петро, як і усі Франчата, захворів на

кір. А поза тим дитячі хвороби Петрусь переносив стійко і без ускладнень. І про це промовисто свідчать листи Ольги Франко, адресовані чоловікові до Відня: “У Петрунька на други[й] день зникла червоність на тілі і тепер здоров” (лист від 9 жовтня 1892 року) [15, с. 176]; “Діти здорові. Петрушка тільки мав катар, був не в гуморі три дні, а тепер нічого” (лист датований жовтнем 1892 року) [15, с. 180]; “Діти наші здорові, ходжу з ними на spacer, і Петрушка здоровий...” (листи від 13 жовтня 1892 року) [16, с. 185].

Врешті здоровий спосіб життя, до якого батьки привчали Франчат ще змалечку, добре позначався на їхньому організмі. Свіже повітря та пізнавально-рекреаційні родинні піші прогулянки приміськими лісовими околицями Львова (Кадетська гора на вершині сучасної вулиці Героїв Майдану, Чортові скелі поблизу Винник, Медові печери на Пасіках, Лисиничі, Вульки, Кайзервальд, Брюховичі, Кривчиці, Зимна Вода, Дубляни) та довші переважно літні виїзди до прикарпатських сіл (Нагуєвичі, Криворівня, Голобутів, Довгополе, Косів, Завадів, Вижиця, Жаб’є, Москалівка, Коломия, Підгірки, Буркут, Яйківці, Ясенів та ін.) гартували тіло і дух Петра. “Діти твої всім подобаються, а найбільше Петруня. Так красний став, що я сама влюблена у него”, – не без материнських гордоців сповіщала Івана Франка дружина зі с. Нагуєвич 24 травня 1893 року [15, с. 194]. А у наступному листі знову-таки втішно писала: “Петрусь кращає з кожним днем, дістав румянці на цілу щеку” (Нагуєвичі, 29 травня 1893 року) [15, с. 197]; “Хлопці з кожним днем поправляються, помімо того, що сльота цілий день на дворі, по коліна в болоті лазють по оборі” (Нагуєвичі, червень 1893 року) [15, с. 199].

Щасливі миті дитинства, що минало на лоні природи, назавжди запам’яталися Петрові. Тоді батько ділився з дітьми своїм досвідом, показував небачене, оповідав незнане, навчав поєднувати приємне з корисним. Мандруючи лісами, як згадував Петро, “ми скоро навчилися від Батька відрізняти гриби ширі (правдиві) [...] та неїдомі” [11, с. 6], ближче придивлятися природі, спостерігати за комахами та птахами, збирати лікарське зілля.

“Перші самостійні рибацькі кроки” [11, с. 13] Петро здійснив під татовою опікою. Причому саме він, наймолодший син, став чи не найкращим учнем батька та продовжувачем його улюбленого “виду спорту”, перейнявши від Івана Франка його азарт та пристрасть до роболовлі, знання видів риб та уміння ловити їх різними способами (вудкою, видельцем, сіткою, саком, на трутку та ін.). У листах до батька-рибалки щоразу просив прислати то “вудок на пструги” (лист від 22 липня 1905 року), то “трутку на риби” (б. д.) [19, с. 83–84, 89–90] або ділився своїми спостереженнями про рибні місця.

Прикметно, що у підлітковому віці у Петра виявилася ще й пристрасть до мисливства, яку він, очевидно, також успадкував по батьковій лінії (хоча Іван Франко не любив полювання, однак його рідні брати Захарій (Михайло) та Онофер були добрими мисливцями). “Я забив дрозда і зловив 2 пструги на вудку і також застрілив чорну гадину”, – хвалився син батькові своїми мисливськими трофеями з Буркута 1905 року [19, с. 83–84]. У листах до родичів регулярно просив надіслати патрони “шостого калібру” [19, с. 89–90]. А 16 червня 1910 року у листі з Нагуєвич, адресованому до

Анни і Тараса Франків, Петро писав: “Стріляю сов, зайці, сорок” [20]. Згодом володіння зброєю стало йому в пригоді у воєнний час...

Від батька Петро отримав перші уроки плавання. Щоправда, у його духовній біографії це був ще й особливо цінний досвід батьківської підтримки й уваги у кризовій ситуації. У 5–6-літньому віці у Нагуєвичах Петро впав у потік, який після повені і дощів перетворювався на “поважну річку, глибоку на які два метри” [11, с. 14]. Тоді від фатального кінця сина врятував батько. Однак після цієї пригоди Петро боявся води. “Старші брати навчилися легко і скоро і виробилися на добрих пливаків. Я їм завидував, коли вони перепливали навіть через великі плеса. Я боявся води, маючи в тямці пригоду в Нагуєвичах” [11, с. 14]. А тому перебороти себе, здолати страх було для нього надважливим. І він зробив це, так що у серпні 1904 року Ольга Франко сповіщала чоловікові “Петрусь научився плавати...” [15, с. 213].

Петро, хоч і був наймолодшим з братів Франків, але ні в чому не хотів від них відставати. Він любив долати перешкоди, поборювати небезпеки, досягати нові вершини. А над усе подобалося йому відчуття самотужки здобутої перемоги. Оці його риси і визначили його як особистість ще змалечку. З 1902 року (тобто з дванадцяти років!) влаштував уже “самостійні прогульки в Карпати” [28, арк. 1–2]. Тож, як і його тато, залюбки займався туристикою, мандрував рідним краєм пішо, підкорював гірські вершини, сплавлявся на дарабах по гірських річках, заглядав у незвідані печери. Така його самостійність та активність нерідко заставляла батьків хвилюватися. У листі до письменника від 2 вересня 1907 року, адресованому у Криворівню, Ольга Франко схвильовано допитувалася: “Чи приїхав Петро до вас? Не кажи ему лазити по печерах. Там бездонна пропасть...” [15, с. 217].

Петро ріс мужнім, наполегливим, витривалим, діяльним і допитливим хлопцем, активним природодослідником та спортсменом. Проте не менше, ніж активне дозвілля на лоні природи, його також цікавила і література.

У дитинстві зі задоволенням слухав батькові казки, які у той час Іван Франко спеціально скомпонував для своїх дітей й уклав у збірку “Коли ще звірі говорили” (Львів, 1899, 1903). “Я, або сестра сідали в тата на колінах [...] і тато читав нам казки”, – згадував Петро [11, с. 3]. У такі хвилини письменник жартома примовляв до своїх найменших дітей – Петра і Анни: “Міцько й Міна повлазили на коліна”. “На довго це між нами лишилося, – оповідала Анна Франко, – і потім, коли ми вже були старшенькі, нас не раз дразнили Міцьком і Міною” [14, с. 8]. Прикметно, що такими самими іменами Іван Франко назвав і дітей Лиса Микити в однойменній поемі-казці.

У чотири роки хлопчик уже умів читати і навіть декламував поезію Шевченка “Думи мої” та “Причинна” напам’ять. А бажання писати виявилось у нього ще раніше. У листі від 20 листопада 1892 року (тобто, коли Петрові було усього 2 роки!) Ольга Франко у листі до чоловіка сповіщала: “Петро мав велику охоту також писати до тебе” [15, с. 185]. Природна допитливість та бажання активно пізнавати світ виявилися у нього дуже рано.

Петро Франко навчався у народній школі (1896–1902), а згодом – у Львівській цісарсько-королівській академічній гімназії (1902–1910). Був дуже здібним і непосидючим

учнем. “...Наука приходила йому дуже легко, – свідчила сестра Анна Франко. – Дома майже не вчився, зате вільний час проводив на хемічних експериментах і читанні книжок” [14, с. 93]. Одначе підлітковий вік дався узнаки, бажання пізнавати світ з власного досвіду, а не з книжок, вплинуло на гімназійне свідоцтво, так що Петро Франко двічі навчався у другому гімназійному класі. 1902–1903 навчальний рік у гімназії він закінчив з “не достаточним” рівнем з математики, латинської та німецької мов [26, арк. 3–6]. Був непосидючим, допитливим і цікавим до того, що відбувалося поза гімназійною лавою. Любив мандри. Мав непереможне бажання утвердитися у підлітковому товаристві та здолати власні комплекси. Виборював власне місце під сонцем. З цієї підліткової кризи вивело Петра зацікавлення спортом. Як свідчив брат Тарас Франко, батько “не переймався” тим, що його третій син “повторяв раз один клас” [13, т. 1, с. 737]. Дав можливість дітям самим іти власним шляхом і робити власні помилки; виховував у них самостійність та уміння відповідати за свої вчинки. І цей досвід для Петра не минув даремно. Гадаємо, 1903–1904 роки стали переломним періодом у формуванні його сильної особистості. Саме 1904 року подолав у собі страх і навчився плавати. Тоді-таки він активно увійшов у галицьке молодіжне спортивне життя, так що 1906 року він навіть очолив Український спортовий кружок при академічній гімназії.

Зі шкільних літ виявилось захоплення Петра Франка *природничими науками*, зокрема географією, біологією, медициною, технікою й особливо хімією. Так що, як згадувала сестра Анна Франко, “з часом його кімната перемінилася в малу лябораторію, до якої вступ був мені суворо заборонений, але тим більше цікавий і притягаючий. Щоб дістатися до середини й приглядатися його експериментам, мені треба було підкупляти його цукерками” [14, с. 93]. І справді, коли у жовтні 1902 року родина Франків переїхала у власний будинок на вул. Понінського, 4 (нині вул. Івана Франка, 152), Петро разом зі старшим братом Тарасом мешкали у двох кімнатах на другому поверсі. В одній із тих кімнат Петро облаштував собі невелику хімічну лабораторію, де “досліджував кислотність наших деяких рослин” [11, с. 22]. Системне зацікавлення хімією невдовзі переросло у фах. У листі до брата Тараса від 16 червня 1910 року Петро звітував: “Перекладаю хемію, пишу хемію, займаюся хемією, укладаю хемію і т. д.” [20]. Наполегливо і ретельно готувався вступати до Львівської політехніки. І хоча Іван Франко не надто поділяв замишування молодшого сина хімією, то усе-таки толерував його “інакшість” і не перешкоджав у виборі фаху та власного життєвого шляху. Петро Франко згадував:

“Хемією Батько не цікавився і з моїх дослідів легенько кепкував.

– От винайди, щоби камінь, або повітря можна було їсти – сказав раз.

[...] Раз тільки моя хемія заїмпонувала Батькові. Якось святом у люту зиму пізно вечером Мати завважила, що в хаті нема черкалець (сірників).

Батько сказав жартом: – Ну, тепер Петро дасть хемічний вогонь! – Я пішов до своєї робітні, змішав споршкований цукор із хльораном поташу, капнув сірчаної кислоти і від того вогню засвітив свічку” [11, с. 6].

У 1910–1914 роках Петро – студент відділу хімічної технології Львівської політехніки, навчання у якій закінчив з відзнакою. Щоправда, іспит на дипломованого інженера склав уже після Першої світової війни – у листопаді 1923 року.

Гімназійно-студентські роки Петра Франка не були легкими. Загострення хвороби письменника та його дружини позначилося на психологічній і матеріальній нестабільності Франкової сім'ї та вплинуло на життєвий сценарій кожного з її членів. У автобіографії наймолодший син зазначив: “Від ранньої молодости навчився працювати на своє утримання: давав лекції, працював в страховім товаристві “Дністер” у Львові, виповнюючи поліси, учителював, а одночасно вчився на Політехніці” [28, арк. 1].

З молодечого віку Петро Франко виявляв виняткову багатогранність своєї особистості, проявляючи здібності у різних галузях знання, причому не лише природничого спрямування, а й у гуманітарній та спортивній сферах діяльності. Тарас Франко вказував також ще й на те, що Петро “змалку проявляв цікавість до економіки” [13, т. 2, с. 342].

Любов до книжок і читання, як зізнався Петро Франко, він перейняв від батька, одночасно успадкувавши від нього-таки і “замилування до чужих мов” – польської, сербської, німецької, англійської, французької: “Ми зарані читали по-руськи, перші були народні казки, другі билини, які оставили на нас незатерте вражіння. [...] ...по-руськи прочитав Калевалу, а по-сербськи “Србске народне песне” про Оброновича, короля Лазаря та Марка. Польські книжки читав я чи не з третьої нормальної, німецькі завдяки професорові Боберському – з другої гімназійної [кляси. – *Н. Т.*], французького вчив мене дир[ектор] Харкевич [...]. Англійського я навчився при грі в теніс” [11, с. 26–28]. На розвиток лінгвістичних та літературних здібностей хлопця, а також на формування його світогляду, окрім наочного прикладу Івана Франка, мала вплив ще й велика домашня бібліотека, що налічувала до шести тисяч томів.

У гімназійно-студентський період син долучився також і до діяльної допомоги батькові. “Вже від своєї другої чи третьої гімназійної [кляси. – *Н. Т.*] я помагав Батькові робити коректу”, – згадував Петро Франко [11, с. 20–21]. У час, коли Іван Франко через параліч рук не міг писати, син слухняно виконував прохання батька. Так, рукою Петра записано переклади поезій М. Розенфельда з циклу “Пісні Гетто” (“При швальній машині”, “Сльоза на залізку”), лист письменника до В. Жуковецької від 5 серпня 1911 року. Упродовж 1911–1913 років він провадив листування тата з редактором журналу “Учитель” Іваном Ющишином.

“Обнявши редакцію “Учителя”, я почав видавати з 1 січня 1911 року кварталник в об'ємі 2 арк. друку – “Науковий Додаток”. До співробітництва в “Науковому Додатку” я запросив, між іншими, на першому місці Івана Франка. Поета дуже врадувала моя пропозиція. Незабаром я дістав теплу відповідь на свої запитання, – свідчив І. Ющишин. – Франко сам не міг писати, бо мав спаралізовані руки. Всю його кореспонденцію зо мною полагоджував його наймолодший син Петро. Він писав батькові статті, робив першу коректу” [18, с. 140]. На жаль, листування І. Франка з І. Ющишином пропало у роки Першої світової війни.

Батько прищепив синові любов до фольклору та етнографії. Спершу Петро, як і усі Франчата, допомагав письменникові, записуючи на його прохання фольклорні тексти та етнографічні спостереження. У листі (б. д., орієнтовно після 1904 року) до Івана Франка, який у той час працював над укладанням свого фундаментального корпусу

“Галицько-руських народних приповідок” (Львів, 1901–1910), наймолодший син із Підгірок писав: “Посилаю тобі вісімдесят приповідок і дещо коломийок. Збирали всі” [19, с. 89].

Однак невдовзі Петро і сам захопився фольклорно-етнографічними студіями. Наполегливо збирав різножанрові фольклорні матеріали у селах Голобутові, Завадові, Буркуті, Яйківцях, Криворівні, а найбільше – у Нагуєвичах. У листі до сестри Анни від 16 червня 1910 року з Нагуєвич звітував: “Записую приповідки, багато проклять, троха коломийок і под.” [20]. Тоді улітку 1910 року, проводячи канікули у Нагуєвичах, Петро Франко фіксував перли усної народної творчості з особливою ретельністю. “Це були канікули і я весь день, від зорі до пізньої ночі був у лісах, на пасовиськах, на гостинах і т. д. І завжди записував, записував, – згадував Петро. – Записував у маленьких книжочках “нотесах”, часто з великим поспіхом, а задня і за свіжої пам’яті переписував “на чисто”, при чім помагали мені й мої принагідні знайомі пастухи, пастушки, жінці, з якими я ходив жати і могу похвалитися, що жав не гірше за них” [24, арк. 3].

На Різдвяні свята 1911 року Петро знову приїхав до Нагуєвич, де упродовж 3–12 січня занотував 530 приповідок, проклять та прислів’їв [23], 11–12 січня – цілий весільний обряд із ладканками, а також, за його-таки твердженням, “записав тоді ж дуже багато коломийок від сім’ї Франків: Захара, Гриня, Петра, дальше від Василя Кахня, Анни Лазорчин, Тасі Франко, Марини Франко, Касі Путяк, Ілька Хруника. Більшість з них, коли я заїхав до Нагуєвич 1940 р., були покійні...” [24, арк. 4].

Усі ці фольклорно-етнографічні матеріали Іван Франко порадив синові передати Володимирові Гнатюку для публікації у Записках Наукового Товариства імені Шевченка. Проте цей збірник так і не побачив світу. До ідеї видання “Весілля в с. Нагуєвичах Дрогобицького повіту” та збірки “Коломийки” Петро Франко повернувся восени 1940 року і в цій справі листувався з дирекцією Інституту українського фольклору у Києві [24, арк. 2]. Однак отримав відмову. У листі 1940 року до Петра Франка за підписами заступника директора Інституту Федора Лаврова та секретаря О. Романова йшлося про те, що через брак паперу матеріали друкуватися не будуть [27, арк. 16]. А поза тим, за оцінками сучасних етнографів, велика збірка коломийок у записах Петра Франка “містить чимало справжніх перлин народної творчості” [1, с. 41] і до сьогодні ще чекає свого видавця і дослідника. “Весілля в с. Нагуєвичах Дрогобицького повіту” у записах Петра Франка уперше опублікувала В. Борисенко 1989 року [див.: 1].

Однак найбільшою пристрастю Петра Франка з юних літ став спорт, “мода” на який у кінці XIX на початку XX століть спонукала навіть Міністерство віровизнань і освіти Австро-Угорщини узяти до уваги таке зацікавлення міської молоді та 1897 року прийняти спеціальну постанову, котра дозволяла навчальним закладам імперії “надобов’язково” (тобто факультативно, у позаурочний час) проводити заняття з руханки (гімнастики) та тіловиховання (фізкультури) [див.: 9, с. 43]. Уроки гімнастики в Академічній гімназії, що їх провадив особисто основоположник української національної фізичної культури професор Іван Боберський, стали для Петра Франка улюбленими, а оцінки – “дуже добрий”, “відзначаючий”, “відзначаючий з замилюванням до предмету” – свідчили про поступові систематичні успіхи у спорті Франкового наймолодшого сина [26,

арк. 7–14]. 1906 року Петро-гімназист – один із засновників та перший голова Українського спортивного кружка (УСК), що діяв при Львівській академічній гімназії і налічував понад 100 членів.

У швидкім часі успішний учень професор І. Боберського став одним із провідних учасників українського спортивного життя Галичини початку ХХ століття. Руханка стала для нього не просто улюбленою справою, а й сферою повноцінної професійної реалізації. У грудні 1910 року Петро Франко склав іспит з тіловиховання при Львівському університеті. Це давало йому право викладати фізкультуру у навчальних закладах Австро-Угорщини. Відтак з 1 вересня 1911 до 30 червня 1914 років П. Франко працював викладачем руханки у дівочій учительській семінарії Українського педагогічного товариства у Львові.

З 22 червня 1910 року [25, арк. 47 зв.] він – член українського гімнастичного товариства “Сокіл-Батько”, у якому зокрема входив до “учительського кружка”, що займався підготовкою випускників учительських семінарій на здобуття додаткового фаху з тіловиховання та гімнастики. 1912 року один із основників та заступник голови “Українського Змагового Союзу”. 1911 та 1914 року брав участь в організації відповідно Першого та Другого (Шевченківського) Краєвих здвигів (з’їздів) спортивної молоді у Львові.

Молодший син Франка цікавився різними видами спорту: футбол (копаний м’яч), лижництво (лещетарство), ковзанярство, теніс (ситківка), боротьба (дужництво), баскетбол, крокет (каблуківка), гольф (підбиванка), волейбол (відбиванка), шахи, фехтування, веслування, легка атлетика та ін. 1910 року для популяризації лижництва серед молоді він здійснив мандрівку на лещетах довкола Львова, а у 1911–1912 роках був інструктором з лещетарства у СТ “Україна”. 24 вересня 1912 року Петро разом зі своїм старшим братом Тарасом взяли участь у перших ситківкових змаганнях, які відбувалися у Львові за організації товариства “Сокіл-Батько”. А 29 червня 1914 року брати Франки – Тарас і Петро – на II Запорозьких ігрищах, що проходили у межах Шевченківського здвигу у Львові, здобули 2-ге місце у змаганнях зі ситківки [докладніше див.: 9, с. 45].

Проте найулюбленішим видом спорту Петра Франка, певно, усе-таки був *футбол* (копаний м’яч). Зокрема у 1909–1910 роках він був гравцем першої дружини копаного м’яча УСК, з 1911 року грав у складі футбольної команди “Україна”, де “знайшов своє “покликання” як лівий крайній” [13, т. 2, с. 376], а також у 1911–1914 роках неодноразово виступав футбольним суддею. Саме футболу присвячена одна з перших його статей “Судия в “Союзняку”” (Вісти з Запорожа. Львів, 1910. Ч. 44. 3 падолиста). Прикметно, що до улюбленого виду спорту Петро Франко пробував залучити і свого батька, звісно, не як гравця, але хоча б як футбольного уболівальника. Так, Тарас Франко згадував:

“Найбільше хисту до футболу проявив наймолодший син Франка – мій брат Петро.

Він записався до футбольної секції.

– Тату, мені потрібні гроші!

– Що ж будеш купувати?

– Головне – буци.

– А по місту ходити в них можна? – допитувався тато, не втаємничений в усі тонкощі нового виду спорту.

– Ні, не можна! – щиро визнав Петро.

– А ще що? – цікавився батько.

– Наголінники...

– Куди ж їх одягатимеш?

– На голінки! Сама назва говорить! Адже по ногах найбільше “косять”! – пояснив молодий адепт футбольного мистецтва.

Тато, хоч нерадо, давав гроші.

[...]

– Тату, ти хоч раз піди на футбольні змагання! Мама ходить!

Батько шкодував часу. Але одного разу таки пішов. І відтоді тепло відгукувався про цей вид спорту” [13, т. 2, с. 375–376].

Неодноразово Петро Франко брав участь у показових виступах та змаганнях. Зокрема, коли 7 грудня 1913 року заходами спортивного товариства “Сокола-Батька” відбувся руханковий вечір на честь 40-ліття творчої діяльності Івана Франка, то у показових руханкових вправах разом з іншими гімнастами був задіяний також і Петро Франко. На цьому урочистому дійстві, що відбулося у рухівні (спортивному залі) “Сокола-Батька” у Львові на вул. Руській, 20, був особисто присутній Іван Франко, його син Тарас та донька Анна. На свято письменник “прибув автомобілем, який винайняв І. Боберський” [9, с. 45]. Цього вечора як символ особливої пошани ювілярові вручено посріблений лавровий вінок з написом: “ВПоважаному Дрови І. Франкови “Сокіл Батько” 1874–1913.7/ХІІ (вінок зберігається у фондах Літературно-меморіального музею Івана Франка у Львові). Одна п’ята частина коштів, зібраних у межах цього сокільського заходу була переслана як “народний дар” для Івана Франка. Зважаючи на те, що рухівня “Сокола-Батька” не змогла умістити усіх бажаючих, захід з участю Івана Франка проведено повторно – через тиждень у неділю 14 грудня 1913 року.

Петро Франко – автор численних праць з питань тіловиховання і спорту: “Правила до ситківки” (Львів, 1911), “Пластові гри і забави” (Львів, 1913), “Як закласти пластові дружини” (Відень, 1921), “Шведська руханка” (Львів, 1928). Йому належить також низка статей у газеті “Вісти з Запорожжя”: “На лещетах довкола Львова” (1910), “Лещетний спорт у Львові” (1911), “Шлях” (1911. Ч. 56. С. 3–4), “Хідлі” (1911. Ч. 57. С. 4–5), “Урич” (1911. Ч. 57. С. 5–6), “Кид каменем і кулею” (1911. Ч. 57. С. 9–10), “Поділ на відділи” (1911. Ч. 57. С. 10), “Примінна руханка” (1911. Ч. 57. С. 11), “Огляд” (1911. Ч. 57. С. 11), “Окружні справи в Тернополі” (1911. Ч. 58. С. 4–5), “Списа до мету” (1911. Ч. 58. С. 5–6), “Скок в далечінь” (1911. Ч. 59. С. 5–6), “Пер Генрик Лінг і його руханка (Шведська руханка)” (1912. Ч. 65. С. 3), “Перші ситківкові змагання у Львові” (1912. Ч. 65. С. 7–8), “Лещетні шляхи коло Львова” (1912. Ч. 69. С. 2–3), “Прогульки в наші гори” (1912. Ч. 69. С. 2–3), “Каблуківка (Крокет)” (1913), “Підбиванка” [гольф] (1913); стаття “Фізичне виховання на селі” (Життя і знання. 1930. Ч. 3. С. 97).

1911 року Петро Франко разом з Іваном Чмолою та Олександром Тисовським стали засновниками української скаутської організації “Пласт”, яка ставили собі за мету виховання національно свідомого, фізично і духовно розвиненого юнацтва. Причому назва “Пласт” і “пластуни” прижилася у стосунку до українських скаутів саме

з легкої руки Петра Франка (можливо, за порадою його батька – Івана Франка). Степан Гайдучок згадував: “Ще сьогодні виразно горить спомин про один з останніх вечорів десь у листопаді 1911 р. [...] Між нами падали пробні назви на “Skauting”. В одних викликували сміх, у других – аргументи оборони. І в розгарі балачки пригадав собі Петро Франко, що в школі стрічався з відповідною назвою. Ясна річ, що перекрутив її та вже другого дня прийшов з назвою “Пласт”. Чи знайшов її в книжці, чи радився [у] свого Батька, – не знаю” [4, с. 5].

Мирон Заклинський переконано запевняв, що назву “пластун” запропонував синові таки Іван Франко [7, с. 327]. Чи доклався Іван Франко до цієї назви, сьогодні важко верифікувати. Однак у своїй статті “Пластуни” [12] Петро Франко, обґрунтував доцільність уживання назв “Пласт” та “пластуни”, вказав на історичні корені цієї назви та на важливість підтримання тяглості національних козацьких традицій тіловиховання і гартування духу. Адаже “пластунами” називали витривалих, міцних, безстрашних та випробуваних чорноморських та кубанських козаків-розвідників.

У перший рік існування організації було створено і гімн “Пластовий марш”. В основі цього гімну – поезія Івана Франка “В дорогу” (“Сонце по небу колує...”), яку він написав ще 1884 року як віршований пролог до поетичної хроніки Українсько-руської студентської мандрівки. Автором “пластової” частини тексту, що починалася словами “Цвіт України і краса...”, був Олександр Тисовський; автором музики – Ярослав Ярославенко (Вінцковський). Композицію опублікувало Львівське музичне видавництво “Торбан” 1913 та 1926 років [докладніше див.: 6].

Петро Франко розробив (разом з Іваном Боберським) пластову виказку (посвідчення пластуна), яка вийшла накладом товариства “Сокіл-Батько” у Львові і “містила відомості про члена “Пласту”, “основні точки пластового уставу”, 19 пунктів з різних ділянок фізичної та пластової справності: скок вгору (стрибок у висоту); скок у даль (стрибок у довжину); плавання; веслування; їзда верхи; їзда на совгах (на ковзанах); їзда на лещетах (лижах); рухливі ігри та інші – і була розрахована на сім років пластування” [8, с. 89; 3, с. 18].

Петро Франко займався організацією пластових осередків у філії Львівської академічної гімназії та жіночого гуртка при учительській семінарії. Допомогали йому у цьому також його старші брати Андрій і Тарас. Важливим засобом гартування тіла і духу молоді Петро Франко вважав спорт та активні рухові ігри і забави, так що 1913 року у Львові вийшла його книжка “Пластові гри і забави”.

Водночас Петро Франко долучився до формування не лише спортивних, а й військових пластових традицій. С. Шах згадував: “...В “пластовій” організації учнів Академічної гімназії відбувалися таємні сходини, де обговорювано, під проводом Петра Франка, військову підготовку – навіть всупереч статуту організації “Пласту”...” [17, с. 71]. Невипадково 1911 року у статті “Пластуни” Петро Франко, характеризуючи англійських скаутів, відзначав: “Серед здорової природи, на свіжій природі, хлопці набирають сили, відваги та витривалості і патріотизму... [...] “Пластуни” Баден Пувлія не призначені для війни, але все до неї готові. Рішучість, енергію і відвагу виробляють собі серед мира, аби на випадок війни були готовими на кожний поклик” [12].

Дух часу вимагав згуртованості фізично розвиненої і патріотично підкованої молоді. І це дуже добре розумів Петро Франко як учасник 4 червня 1913 року та 12 лютого 1914 року відповідно Першого та Другого Пластових з'їздів, які мали на меті скоординувати роботу пластових гуртків Галичини. У цей час (1914 року) він виступав також редактором сторінки “Пластовий Табор”, що була додатком до часопису “Вісти з Запорожжя”.

“Вага і значення Пласту в тім саме, що він буде школою жовніврів України”, – значилося у місячнику “Люшнівці” за березень 1913 року [цит. за: 5, с. 57]. Тоді-таки у березні 1913 року засновано у Львові перше українське військове товариство “Січові Стрільці” (голова Володимир Старосольський), активним членом якого став Петро Франко.

Спортивний і пластовий рух на початку ХХ століття, до якого так активно був причетний молодший син Івана Франка, виконав консолідуючу і націєтворчу місію серед української молоді. У середині липня 1914 року Петро Франко організував перший постійний пластовий табір на Чорногорі поблизу с. Дземброня (нині с. Верховинського р-ну Івано-Франківської обл.) До с. Дземброні Петро виїхав зі Львова увечері 12 липня 1914 року [див. лист Ольги Франко до Івана Франка від 16 липня 1914 року: 15, с. 219]. У таборі на свіжому повітрі юнаки училися виживати у природних умовах, здійснювали мандрівки горами, вишколювали свою військову вправність. У листі від 23 липня 1914 року зі с. Дземброні Петро Франко писав старшому братові Тарасові: “В таборі жиєся досить добре... Ходили ми вже на Чорногору і я за один день зайшов на Говерлю а з відтам до Шибеного [озеро у Карпатах. – *Н. Т.*] і до Явірника [нині с. Верховинського р-ну Івано-Франківської обл. – *Н. Т.*]. На другий день був у Кобринських [родина лікаря Володимира Йосафатовича Кобринського (1858–1940), у якого лікувалися Франки. – *Н. Т.*] на Лукавиці [полонина в Карпатах поблизу курортного с. Буркут. – *Н. Т.*] і того самого дня вернув до Дземброні. [...] Завтра йду до Криворівні до тата” [21]. Від с. Дземброні до с. Криворівні близько шести годин пішого ходу. Очевидно, 24 липня 1914 року Петро таки здійснив свою мандрівку до Криворівні, побачився з батьком і вернув назад до табору.

Саме там його застала Перша світова війна.

28 липня 1914 року Австро-Угорщина оголосила війну Сербії. Російська імперія приступила до повної мобілізації... Так розпочався глобальний збройний конфлікт, у який виявилися втягнутими 38 держав світу і який увійшов в історію під назвою Першої світової війни.

У листі з Криворівні від 6 серпня 1914 року Іван Франко, хвилюючись за долю і місцеперебування своїх наймолодших дітей, допитувався у дружини: “Не пишеш мені нічого ані про Петра, ані про Гандзю [Анна Франко у червні 1914 року поїхала до Києва. – *Н. Т.*]. Обоє вони тепер не можуть вернути додому, але, може, вернули перед тим” [10, т. 50, с. 420].

І тривога батька виявилася недаремною...

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Борисенко В. К.* Весілля в селі Нагуєвичих у записях Петра Франка // Народна творчість та етнографія. 1989. № 4 (218), липень-серпень. С. 40–47.
 2. *Вівчар С.* Листи Олени Пчілки до Івана Франка (частина III, 1887–1896) // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. Львів: Апріорі, 2014. Вип. 15. С. 362–384.
 3. *Гайдучок С.* Пів століття сокільських видань. Львів, 1937.
 4. *Гайдучок С.* Читаю і згадую // Сокільські Вісти. Орган Українського Сокільства. Львів, 1937. Січень. Ч. 1.
 5. *Лазарович М.* Легіон Українських січових стрільців: формування, ідея, боротьба. 2-е вид., доп. Тернопіль: Джура, 2016.
 6. *Молчко У.* З історії виникнення пластового гімну // Пластовий Шлях. 2002. Ч. 4. URL: <http://proba.plast.te.ua/idea/z-istoriji-vynyknennya-plastovoho-himnu/>
 7. *Пежанський М.* Початки Пласту в Академічній гімназії у Львові // Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові. На 100-річчя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 / Упоряд., літ. та техн. ред. Б. Романенчука. Філладельфія; Мюнхен, 1978. С. 323–338.
 8. *Сова А.* Внесок Івана Боберського у становлення організації “Пласт” // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Львів, 2014. Вип. 15. С. 85–95.
 9. *Сова А., Тимчак Я.* Сини Івана Франка – перші українські фахівці з руханки та змагу // Вісник НТШ. 2016. Ч. 56. С. 43–47.
 10. *Франко І.* Зібрання творів: у 50 т. Київ: Наукова думка, 1976–1986. У квадратних дужках після цитат зазначаємо відповідний том і сторінку.
 11. *Франко П.* Іван Франко з близька (П’ять портретів). Львів, 1937.
 12. *Франко П.* Пластуни // Діло. 1911. Ч. 268. 2 грудня. С. 2.
 13. *Франко Т.* Вибране: у 2 т. / упоряд. Є. Баран, Н. Тихолоз. Івано-Франківськ, 2015.
 14. *Франко-Ключко А.* Іван Франко і його родина: Спомини. Торонто: Ліга визволення України, 1956.
 15. *Чернищенко Л.* Листи О. Хоружинської до І. Франка (1892–1914 рр.) // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. Львів: Каменяр, 2003. Вип. 3. С. 173–236.
 16. *Чернищенко Л.* Листи Ольги Хоружинської до Івана Франка // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. Львів: Каменяр, 2001. Вип. 2. С. 145–207.
 17. *Шах С.* Молодість Євгена Коновальця // Євген Коновалець та його доба. Мюнхен, 1974. С. 45–87.
 18. *Юцишин І.* Останні роки літературної праці Івана Франка // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. Львів, 2003. Вип. 3. С. 136–145.
- Архівні джерела:*
19. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, відділ рукописних фондів і текстології (далі – ІЛ). Ф. 3. № 1636.
 20. ІЛ. Ф. 3. № 1835.
 21. ІЛ. Ф. 3. № 1837.
 22. ІЛ. Ф. 3. № 2542.
 23. ІЛ. Ф. 3. № 4169.
 24. Рукописні фонди Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М. Т. Рильського АН УРСР Ф. 8-4. Од. зб. 314.
 25. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі ЦДІАУЛ). Ф. 312. Оп. 1. Спр. 154.

26. ЦДДАУЛ. Ф. 640. Оп. 1. Од. зб. 2.
27. ЦДДАУЛ. Ф. 640. Оп. 1. Од. зб. 6.
28. ЦДДАУЛ. Ф. 640. Оп. 1. Спр. 1.

REFERENCES

1. Borysenko, V. K. (1989). Vesillia v seli Nahuievychakh u zapysakh Petra Franka. *Narodna tvorchist ta etnohrafii*, № 4 (218), lypen-serpen, 40–47.
 2. Vivchar, S. (2014). Lysty Oleny Pchilky do Ivana Franka (chastyna III, 1887–1896). In: *Naukovyi visnyk Muzeiu Ivana Franka u Lvovi*. Lviv: Apriori, vyp. 15, 362–384.
 3. Haiduchok, S. (1937). Piv stolittia sokilskykh vydan. Lviv.
 4. Haiduchok, S. (1937). Chytau i zghaduii. In: *Sokilski Visty. Orhan Ukrainskoho Sokilstva*. Lviv, Sichen, ch. 1.
 5. Lazarovych, M. (2016). *Legion Ukrainskykh sichovykh striltsiv: formuvannia, ideia, borotba*. 2-e vyd., dop. Ternopil: Dzhura.
 6. Molchko, U. (2002). Z istorii vynyknennia plastovoho himnu. *Plastovi Shliakh*, ch. 4. URL: <http://proba.plast.te.ua/idea/z-istoriji-vynyknennya-plastovoho-himnu/>
 7. Pezhanskyi, M. (1978). Pochatky Plastu v Akademichnii himnazii u Lvovi. In: *Yuvileina knyha Ukrainskoi Akademichnoi himnazii u Lvovi. Na 100-richchia pershoho ukrainskoho ispytu zrilosty 1878–1978 / Uporiad., lit. ta tekhn. red. B. Romanenchuka*. Filiadelfia; Miunkhen, 323–338.
 8. Sova, A. (2014). Vnesok Ivana Boberskoho u stanovlennia orhanizatsii “Plast”. In: *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu*. Lviv, vyp. 15, 85–95.
 9. Sova, A., Tymchak, Ya. (2016). Syny Ivana Franka – pershi ukrainski fakhivtsi z rukhanky ta zmahu. *Visnyk NTS*, ch. 56, 43–47.
 10. Franko, I. (1976–1986). *Zibrannia tvoriv: u 50 t*. Kyiv: Nauk. dumka. U kvadratnykh duzhkakh pislia tsytat zaznachaiemo vidpovidnyi tom i storinku.
 11. Franko, P. (1937). *Ivan Franko z blyzka (P'iat portretiv)*. Lviv.
 12. Franko, P. (1911). *Plastuny. Dilo*, ch. 268. 2 hrudnia, 2.
 13. Franko, T. (2015). *Vybrane: u 2-kh t. / uporiad. Ye. Baran, N. Tykholoz*. Ivano-Frankivsk.
 14. Franko-Kliuchko, A. (1956). *Ivan Franko i yoho rodyna: Spomyny*. Toronto: Liha vyzvolennia Ukrainy.
 15. Chernyshenko, L. (2003). Lysty O. Khoruzhynskoi do I. Franka (1892–1914 rr.). In: *Naukovyi visnyk Muzeiu Ivana Franka u Lvovi*. Lviv: Kameniar, vyp. 3, 173–236.
 16. Chernyshenko, L. (2001). Lysty Olhy Khoruzhynskoi do Ivana Franka. In: *Naukovyi visnyk Muzeiu Ivana Franka u Lvovi*. Lviv: Kameniar, vyp. 2, 145–207.
 17. Shakh, S. (1974). Molodist Yevhena Konovaletsia. In: *Yevhen Konovalts ta yoho doba*. Miunkhen, 45–87.
 18. Yushchyn, I. (2003). Ostanni roky literaturnoi pratsi Ivana Franka. In: *Naukovyi visnyk muzeiu Ivana Franka u Lvovi*. Lviv, vyp. 3, 136–145.
- Arkhivni dzherela:*
19. *Institut literatury im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy*, viddil rukopysnykh fondiv i tekstolohii (dali – IL). F. 3. № 1636.
 20. *IL*. F. 3. № 1835.
 21. *IL*. F. 3. № 1837.
 22. *IL*. F. 3. № 2542.
 23. *IL*. F. 3. № 4169.

24. *Rukopysni fondy Instytutu mystetstvoznavstva, folkloru ta etnohrafii imeni M. T. Rylyskoho AN URSR* F. 8-4. Od. zb. 314.
25. *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi (dali TsDIAUL)*. F. 312. Op. 1. Spr. 154.
26. *TsDIAUL*. F. 640. Op. 1. Od. zb. 2.
27. *TsDIAUL*. F. 640. Op. 1. Od. zb. 6.
28. *TsDIAUL*. F. 640. Op. 1. Spr. 1.

*Стаття надійшла до редколегії
Прийнята до друку*

PETRO FRANKO: ON THE ORIGINS OF FORMATION OF A CREATIVE PERSONALITY

Natalia Tykholoz

*Ivan Franko National University of Lviv,
49 General Chuprynky St., 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: ntykholoz@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-3968-9162>*

The article is about the childhood and early youth of Ivan Franko's youngest son Petro Franko. Based on the materials of epistolary, memoir, and archival sources, the main factors that influenced the formation of Petro Franko's creative personality were found out. Over his short, prematurely terminated life Petro Franko managed to go through a variety of experiences, such as scientist-chemist, sportsman, Plast member, Sich rifleman and Ukrainian Galician Army centurion, aviator, publisher, writer, teacher, inventor, deputy and museum director. But first and foremost he was a man of honour, man of action and strong will. Even though he was the youngest of the Franko brothers, he did not wish to lag behind. Therefore, he enjoyed overcoming obstacles, dealing with danger and reaching new summits. The article considers the history of Petro Franko's childhood illnesses, family trips, growing up and overcoming the adolescent crisis, forming of first interests related to sports and movement of Plast, collecting folklore and helping his father. The main features of his psychological portrait (curiosity, mobility, endurance, perseverance, talent for learning languages) were distinguished, the first interests (hobbies), motivations, obstacles and complexes that influenced the formation of his personality were clarified, and the family atmosphere in which Petro was formed (paternal, maternal, sibling relationships in the Franko family) was depicted. For the first time, the names of Petro Franko's godparents were acknowledged and the dates of his biography were clarified.

Keywords: literary dynasty, correspondence, factors, trips, Plast, sport, psychological portrait, creative personality, Ivan Franko's children, folklore and ethnographic studies.